

сматра да је филозофско мишљење у себи у тој мери јасно конципирано и систематски изложено, да је у стању чак и да властите мисли прожме осећањима и помоћу опажања учини чулним! Као пример за такву *стабилност* филозофије, Хегел наводи следећи пример: „као што то чини Шилер у неким својим песмама, за ону слободну игру посебних аспеката под чију привидну разузданост уметност мора ту утолико више тежити да прикрије своја унутрашња измирења уколико више жели да избегне трезвени ток дидактичког расправљања.“. Другим речима: уметнички израз може једнако успешно (односно – једнако ограничено) да досегне до филозофског појма као што то може *рационално мишљење*: ако не и више, јер рационални пут доспева само до посебних закона и појава и остаје код раздвојености посебних егзистенција од општих закона, а све у форми спољашњег и коначног!

Обична свест не може да досегне суштину ствари, а недостаци такве свести и рационалног представљања уопште могу бити превазиђени само *спекулативним мишљењем*, истиче Хегел, додајући да је спекулативно мишљење „сродно са поетском фантазијом. Сазнање наиме које се постиже умом нити може да има посла са случајним појединачностима или да у ономе што се појављује сагледа његову суштину нити се може задовољити оним раздвајањима и простим односима представљања и рефлексије који потичу од разума, већ оно повезује у слободан тоталитет све оно што се за коначно посматрање делом распада на самосталне појединости, делом се ставља у релације без јединства. Међутим, мишљење је у стању да производи само мисли; оно чини да се форма реалности расплине и претвори у форму чистог појма“. Хегел, дакле, у оквиру ове теме стоји на становишту које је препознао већ Аристотел: да се знање тиче *општег*, те да уметност, уколико изражава опште идеје, представља виши облик сазнаја од рационалног распарчавања и упосебљавања предмета који се проучава. Због тога није случајно што за Хегела *апсолутни дух* живи само у уметности, религији и филозофији, а не у специфичним, рационалним и техничким наукама.

Додатно истицање дигнитета оног уметничког Хегел спроводи и путем објашњења да, док мишљење измирује истину и реалност у *мишљењу*, поетско стварање и обличавање их измирује у форми саме реалне појаве, која је при томе духовно представљена. У том контексту треба разумети и Хегелову идеју о апсолутном уметничком приказу духовног процеса, где би радњу духа представљала сама светска историја, коју би неко могао пожелети да „преради у апсолутни еп чији би главни јунак био људски дух, хуманус који се путем образовања буди из стања неостељивости и